

AARDRIJKSKUNDIG
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDEN,

BIJENGEBRAGT

DOOR

A. J. van der Aa,

onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden.

ZESDE DEEL.

I-K.

Te Gorinchem, bij
JACOBUS NOORDUYN.

1845.

KESSELSCH-BUITENWAARD, pold. in de *Meijerij van 's Hertogenbosch*, kw. *Maasland*, prov. *Noord-Brabant*, *Eerste* distr., arr. *'s Hertogenbosch*, kant. *Oss*, gem. *Alem-Maren-en-Kessel*.

Deze pold., buiten den rivierdijk gelegen, beslaat, volgens het kadaster, eene oppervlakte van 59 bund. 14 v. r. 61 v. ell., en wordt op de Maas van het overtollige water ontlast. Het bestuur is aan de eigenaren.

KESSELSCHEGRAAF, water in de *Meijerij van 's Hertogenbosch*, kw. *Maasland*, prov. *Noord-Brabant*, dat, in eene noordelijke rigting, tusschen de polders Hoog-Hemaal en Laag-Hemaal doorloopt en zich in de *Maas* ontlast.

KESSING, eil. in *Oost-Indië*, in den *Sundasche-Archipel*, bij het eil. *Borneo*.

KESSONGAT, oud d. in *Oost-Indië*, op het *Ambonsche* eil. *Ceram*, aan de Oostkust. Vroeger stond het op de *Kessing*.

KESTEREN, gem. in de *Neder-Betuwe*, prov. *Gelderland*, distr. *Nijmegen*, arr. en kant. *Tiel* (6 k. d., 24 m. k., 9 s. d.); palende N. aan de gem. *Lienden* en den *Rijn*, O. aan de gem. *Heteren*, Z. aan de *Lingen* en de gem. *Echteld*, W. aan de gem. *Lienden*.

Deze gem. bevat de voorm. heerl. *Kesteren*, benevens de heerl. *Op-Heusden*, *Lhede* en *Oudenwaard*, en beslaat, volgens het kadaster, eene oppervlakte van 1654 bund. 60 v. r. 15 v. ell.; telt 519 h., bewoond door 545 huisgez., uitmakende eene bevolking van ongeveer 2000 inw., die meest hun bestaan vinden in den landbouw.

De Herv., die hier ongeveer 1900 in getal zijn, maken de gem. van *Kesteren* en *Op-Heusden* uit. — De enkele Evang. Luth., die hier woont, behoort tot de gem. van *Tiel*. — De R. K., van welke men er 70 aantreft, worden tot de stat. van *Maurik* gerekend. — De 10 Isr., die er wonen, behooren tot de ring-synagoge van *Tiel*.

Men heeft in deze gem. twee scholen, als: ééne te *Kesteren* en ééne te *Op-Heusden*, welke gezamenlijk gemiddeld door een getal van 200 leerlingen bezocht worden.

KESTEREN, voorm. heerl. in de *Neder-Betuwe*, prov. *Gelderland*, distr. *Nijmegen*, arr. en kant. *Tiel*; palende N. aan de heerl. *Lhede* en *Oudenwaard*, O. aan *Op-Heusden*, Z. aan *Ochten*, de *Nieuwendijk* en *Wal*, W. aan *Aalst*.

Deze voorm. heerl. bevatte het d. *Kesteren* en eenige verstrooid liggende h. Zij beslaat eene oppervlakte van 595 bund. 28 v. r. 55 v. ell.; telt 90 h., bewoond door 98 huisgez., uitmakende eene bevolking van 550 inw., die meest hun bestaan vinden in den landbouw en veeteelt.

De Herv., die hier 540 in getal zijn, onder welke 190 *Ledematen*, maken met die uit de heerl. *Lhede* en *Oudewaard* eene kerk.gem. uit, welke tot de klass. van *Tiel*, ring van *Ingen*, behoort. Kort na de Reformatie is de R. K. Pastoor, met de geheele gem. tot de Hervormden overgaan. De eerste, die in deze gem. het leeraarambt heeft waargenomen, is geweest *BERNHARDUS CRUSIUS*, die in het jaar 1619 hierwaarts kwam en in het jaar 1654 naar *Zutphen* vertrok. Het beroep geschiedt door den kerkeraad.

Men heeft hier 11 R. K. — Er is in deze voorm. heerl. eene school te *Kesteren*, welke in het jaar 1837 gebouwd is.

Deze heerl. behoorde in de twaalfde en dertiende eeuw aan den zelfden Heer als *Lienden*, doch is later afgelost en onmiddellijk bij het hert. *Gelder* ingelijfd.

toen getrouwd met Graaf BALDERICK, waaromtrent, bij uitspraak van Keizer OTTO III, in het jaar 997, eene schikking werd beraamd. Half LIENDEN (*Lienden dimidia pars*) bleef aan Elten; terwijl ADELA de andere helft aan zich behield, en die naderhand aan ADELBOLT, den negentienden Bisschop van Utrecht, voor het klooster Hogenhorst, schonk. Dit blijkt uit den bevestigingsbrief van 1028, onder BERNULPHUS, den twintigsten Bisschop, gegeven, alwaar die plaats ATRIUM LIENNA genoemd wordt. In eenen naderen bevestigingsbrief, van 1050, staat: *Omnia prædia quæ Adalboldo Adela Comitissa dedit, Atrium Lienne cum omni procinctu et districtu in novalibus, sylvis, etc.*; dus met het regtsgebied. Hieruit verneemt men, hoe de abdij van St. Paulus, werwaarts het klooster Hogenhorst verplaatst was, half LIENDEN bekomen heeft. De andere helft, aan Elten toegekend, is, door eene uitgifte, aan bijzondere Heeren gebragt, die daarna den naam van LIENDEN aannamen, en die niets gemeens hadden met de helft, aan St. Paulus toebehoorende. Deze verdeeling heeft tot den huidigen dag toe voortgeduurd; wij zullen beide afzonderlijk behandelen.

Den 25 April 1527 nam REINALD, Graaf van Gelre, voor den tijd van 44 jaren, in pacht van den Abt van St. PAULUS het hoog en laag regtsgebied van LIENDEN, voor twee beeren 's jaars, die vet en goed waren, of voor iederen beer vier pond kleine penningen, op St. Maartensavond te betalen. Zijn zoon, Hertog REINALD, vernieuwde die pacht voor zijn leven, den 14 Mei 1545, en Hertog EDUARD insgelijks den 25 April 1567, maar de uitgang werd toen met eenen beer vermeerderd. Hertog WILLEM in 1581, Hertog REINALD IV in 1403, Hertog ARNOLD in 1425, Hertog KAREL in 1492, ontvingen die erfpacht voor de gemelde drie beeren of twaalf oude schilden 's jaars; maar den 8 November 1555 verkreeg Hertog KAREL, van den Abt van St. PAULUS, erfelijk de gerigten van LIENDEN en *Driel*, die hij te voren alleen voor zijn leven bezat, en zulks zonder pacht te betalen; dewijl de Abt zijne goederen, in 's Hertogen land gelegen, die in verwin waren, van den Hertog ingelost had. In het jaar 1560 vernieuwde Koning FILIPS de erfpacht voor twaalf schilden. De kamer van Financiën te Brussel had aan het hof geschreven, om den Abt te bewegen, de heerlijkheden LIENDEN en *Driel* voor altoos of voor eenigen tijd aan het Hertogdom Gelre gehecht te laten, en het Hof antwoordde, dat de Abt hiertoe genegen was, op een van de volgende voorwaarden: of alle goederen van de abdij in Gelderland schatvrij te laten, of op den ouden voet. Het laatste werd aangenomen. Na de afschudding van het Spaansche juk viel hier over verschil met de Staten van Utrecht, die de goederen van de abdij van St. PAULUS aan zich gebragt hadden, doch den 15 September 1599 werd daarover een verdrag gesloten, bepalende dat de erfpachten der gerigten van LIENDEN en *Driel*, op den zelfden uitgang en onder de zelfde voorwaarden als Koning FILIPS die in 1550 had ontvangen, aan het furstendom Gelre zouden komen, ten lijve van zoodanigen persoon, als Hof en Rekenkamer zouden benoemen. Dit verdrag is door de Landschap den 28 Mei 1608 bekrachtigd. De opvolging van de bezitters der andere helft, te weten: van de Heeren van LIENDEN is veel duisterder. Waarschijnlijk is het, dat een edel geslacht, hetzij uit deze landen afkomstig, of uit het geslacht van ASPREMONT gesproten, zoo als door sommigen beweerd wordt, de halve heerlijkheid LIENDEN, van de abdij Elten op de eene of andere wijze verworven heeft. Immers werd zij nog vóór het jaar 1795, door die abdij ter leen gehouden, en die helft heeft niets gemeens met de helft aan St. PAULUS behorende, hetwelk